

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНОГО ПРОФІЛЮ ДОЛИНИ Р. СЛУЧ В РАЙОНІ НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОГО

*Шевчик О.О., студентка 5-го курсу
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Хом'як І.В. доцент кафедри екології, природокористування та біології людини, науковий керівник
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, Україна
ecosystem_lab@ukr.net*

У зв'язку з розгорнутою трансформацією природного середовища, що чиниться під дією антропогенного впливу, який за своїми масштабами вийшов на планетарний рівень, а за силою та швидкістю обганяють вплив природних факторів, загострюються і стають актуальними проблеми збереження екосистеми та біосфери в цілому.

Визначення біологічно значимих антропогенних навантажень на основі реакцій на них живих організмів та їх угруповань пов'язано з фітоїдикацією. Значимість рослинного покриву як індикатора стану екосистеми є в тому, що він дуже чутливо реагує на зміну екологічних факторів і така реакція в багатьох випадках фіксується візуально. Достатньо важливим є те, що він відображує емерджентний характер змін властивостей екосистем в залежності від рівня їх організації. Основою фітоїдикаційної оцінки служить екологічна специфіка видів, які ростуть тільки в певних зонах зміни якогось екологічного компоненту.

Уперше було досліджено еколого-ценотичний профіль долини річки Случ в широтному напрямку (з заходу на схід) в районі села Івашківка Новоград-Волинського району Житомирської області. Для цього здійснювалася класифікація рослинних угруповань здійснено за принципами флористичної класифікації рослинності Браун-Бланке

Профільний хід – це смуга 5-10 (50) м широтою на відстані 0,1, 0,5, 1, 2 км один від одного. Профіль має перетинати усі рельєфні відмінності території досліджень, і він картується на міліметровому папері. Еколого-ценотичний профіль зображає ряди рослинних угруповань і покликаний показати, як різні рослинні угруповання у просторі або в часі змінюють один одного, залежно від зміни провідного або кількох провідних факторів. Ці ряди фітоценозів називаються еколого-фітоценотичними і можуть відображати або вплив на рослинність топологічних умов (рельєфу, порід ґрунтів, характеру зволоження), або етапи зміни умов місцезростань і рослинності.

Профіль перетинає долину річки Случ в широтному напрямку (з заходу на схід) в районі села Івашківка Новоград-Волинського району Житомирської області. Протяжність профілю 400 метрів. Перепад висот по відношенню до рівня моря від 194 м до 200 м. н.р.м., що відповідає до 6 метрів вище рівня річки. Максимальна глибина річки в районі профілю 1 м. Ґрунти профілю: дерново-підзолисті глейові супіщані в поєднанні з болотними (30-50%) глинисто-піщані (описи 8, 9); дерново-підзолисті глейові супіщані в поєднанні з болотними (30-50%) супіщані (описи 1, 2, 11-17); дерново-підзолисті глевкати на піщаних і супіщаних відкладах глинисто-піщані (описи 10, 17-19). Дно річки мулисте.

За допомогою пакету програмного забезпечення Simagr1 визначено коливання показників факторів навколишнього середовища. Найбільшу амплітуду демонструє багаторічний показник вологості від 10,69 балів для сухих схилів правого берега долини заселених чагарниковими угрупованнями 20,57 балів у екотопів водної рослинності.

За показником антропогенної трансформації вони відносяться здебільшого до помірно антропогенізованих (від 5,24 бала водних угруповань до 9,1 бала лучно-чагарничкових), що відповідає оліго- і мезогемеробним показникам.

Динамічний показник найвищий у чагарникових угруповань 4,17-4,57 бали що відповідає пізній чагарниковій або ранній лісовій стадії автогенної сукцесії. Решта угруповань суходолу мають показник відповідний до пізньої лучної стадії (2,5-3,17), за винятком смуги витопаного правого берега (1,93). Водно-болотна рослинність показує найнижчі динамічні показники (0,9-3,19 балів).

Синтаксономічна схема в районі еколого-ценотичного профілю складається із 8 класів, 11 порядків, 12 союзів та 17 та асоціацій.

Найбільшу амплітуду показників факторів демонструє багаторічний показник вологості від 10,69 балів для сухих схилів правого берега долини заселених чагарниковими угрупованнями 20,57 балів у екотопів водної рослинності.

За показником антропогенної трансформації угруповання на профілі відносяться до помірно антропогенізованих (від 5,24 бала водних угруповань до 9,1 бала лучно-чагарничкових), що відповідає оліго- і мезогемеробним показникам.

Динамічний показник найвищий у чагарникових угруповань 4,17-4,57 бали що відповідає пізній чагарниковій або ранній лісовій стадії автогенної сукцесії.